

У спеціалізовану вчену раду Д 64.707.03
Національного університету цивільного
захисту України

ВІДГУК

**офіційного опонента кандидата наук з державного управління
Громико Олени Ігорівни на дисертаційну роботу
Микитюк Юлії Миколаївни на тему: «Механізми державної політики у
сфері цифровізації правового регулювання в Україні», поданої до
захисту в спеціалізовану вчену раду Д 64.707.03 Національного
університету цивільного захисту України на здобуття наукового ступеня
кандидата наук з державного управління за спеціальністю
25.00.02 – механізми державного управління**

Актуальність теми дисертації

Цифровізація державної політики представляє собою постійну модифікацію цифрової й інформаційної інфраструктури суспільно-політичного процесу. Україна не стоїть осторонь вказаних процесів, тому її завданням є здійснення їх науково обґрунтованого визначення. У цьому контексті важливо, щоб були створені необхідні умови для забезпечення поступального соціально-економічного розвитку. Воно вимагає «вертикальної» дії держави, яка має монополію на створення цих умов шляхом здійснення правового регулювання.

Варто відзначити, що сьогодні значна увага в науці «Публічне управління та адміністрування» приділена напрямкам реалізації державної політики у сфері цифровізації. Власне кажучи, потребує уточнення, яким чином і за яких умов вона може забезпечуватися й обмежуватися. При цьому актуальним є визначення особливостей розвитку відносин між людиною і державою, які виникають через застосування цифрових технологій, зокрема під час надання/отримання управлінських послуг.

Сучасні світові процеси обумовлені соціальними змінами та цивілізаційними трансформаціями, а також новітніми тенденціями у технічній та іншій сферах. Ці процеси засвідчують важливість дослідження напрямків розвитку таких сфер в умовах актуалізації цифрової трансформації. Як слушно зауважує дисертантка, необхідним є ефективне й оперативне виконання функції щодо реалізації прав і свобод громадян на всіх рівнях державного управління, що, зокрема, можливе із застосуванням

цифрових технологій. У цьому контексті необхідним є прийняття дієвих державно-управлінських рішень, об'єктивне та своєчасне виявлення найбільш значних загроз і ризиків у сфері цифровізації, що, у свою чергу, потребує ретельного аналізу й оцінки процесів, пов'язаних із державотворенням і гарантуванням соціального захисту. Ці процеси визначені в низці міжнародних правових документів, прийнятих у ЄС й Організації економічного та соціального розвитку, і стосується правових зобов'язань держав у сфері забезпечення соціально-економічного розвитку із використанням штучного інтелекту. Він набуває все більшої актуальності, що засвідчує, зокрема прийнята відповідна Концепція його розвитку в Україні на період до 2030 року. На всі ці ключові аспекти звертає увагу авторка дисертації, що засвідчує важливість і ґрунтовність аналізованої дисертаційної роботи.

У цілому дисертаційне дослідження Микитюк Юлії Миколаївни відповідає таким положенням паспорта спеціальності 25.00.02 – механізми державного управління, як організаційний, правовий, ресурсний та інші види механізмів державного управління; формування та реалізація державної політики у сферах державного, регіонального та галузевого управління й інших сферах суспільного життя тощо.

Зважаючи на це, вважаємо, що тема дисертаційного дослідження є актуальною та практично значущою, що, зокрема, підтверджується зв'язком з науково-дослідною роботою за темами, а саме: «Розробка механізмів державного управління соціально-економічною сферою та її галузями в контексті забезпечення безпеки українського суспільства» (ДР № 0118U001007) і «Розробка наукових основ державного управління у сфері безпеки ринку соціально-економічних послуг України з точки зору цивільного захисту» (ДР № 0115U002035). Зазначені теми розробляються навчально-науково-виробничим центром Національного університету цивільного захисту України, до виконання якої дисертант був безпосередньо залучений у якості одного з виконавців.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та практичних рекомендацій, сформульованих у дисертації

Сформульовані в дисертаційній роботі наукові положення, висновки та рекомендації базуються на теоретико-методичних засадах науки публічне управління й адміністрування, узагальненні існуючих ідей та поглядів сучасних вітчизняних та зарубіжних учених, використанні комплексу загальнонаукових і спеціальних методів. Наукові положення, висновки і

рекомендації дисертації є теоретично та практично обґрунтованими. Це підтверджується достатньою кількістю опрацьованих здобувачкою наукових праць зарубіжних та українських дослідників з різних галузей сучасного політико-правового блоку та соціально-гуманітарного знання (210 джерел, з яких 68 – іноземною мовою).

Основні положення й висновки дисертаційного дослідження відповідають чинним вимогам Міністерства освіти і науки України, що висуваються до дисертаційних робіт. У дисертації було успішно реалізовано поставлену *мету*, що полягає в науково-теоретичному обґрунтуванні й розробленні практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізмів державної політики у сфері цифровізації правового регулювання в Україні.

Розкриттю теми дослідження та виконанню поставлених завдань зокрема сприяла логічно вибудована структура дисертації, протягом усієї роботи дотримана логіка викладення дослідницького матеріалу. Насамперед, слід відзначити, що цінністю дисертації Микитюк Ю.М. є те, що в кожному підрозділі сформульовані й обґрунтовані певні авторські пропозиції щодо підвищення дії інструментів та інших складових механізмів державної політики України у сфері цифровізації правового регулювання. Відзначимо, що для такого рівня наукових кваліфікаційних робіт обов'язковою є наявність таких пропозицій у межах останнього розділу дисертації. Відтак, дисертаційна робота Микитюк Ю.М. у цьому контексті відзначається значною позитивною перевагою. Більше того, авторські пропозиції Микитюк Ю.М. стосуються визначення неповноти формування та недосконалості реалізації правового механізму державної політики у сфері цифровізації. Зважаючи на це, авторська справедливо пропонує внести зміни до Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні.

У дисертації Микитюк Ю.М. розкрита сутність понять «цифровізація державної політики» і «державна політика цифровізації» (підрозділ 1.1 дисертації) і конкретизовані теоретичні засади її концептуалізації в контексті системи публічного управління (підрозділ 3.2); досліджені суб'єкти, інструменти та інші елементи механізмів державної політики у сфері цифровізації правового регулювання (підрозділ 1.3); обґрунтовано підхід до формування комплексного інституціонального механізму державної політики України в цій сфері (с. 47-48, рис. 2.1); проаналізовано сучасні механізми такої політики за кордоном (с. 78-90) у розрізі основних її інструментів та організаційно-функціональних складників; сформовано практичні рекомендації щодо вдосконалення механізмів державної політики України у сфері цифровізації правового регулювання на основі оновлення концепції розвитку штучного інтелекту, завершення реформи децентралізації (с. 168-

174, 184-187) тощо.

У цілому можемо відзначити, що наукові результати, отримані в дисертації, є достовірними, науково обґрунтованими й аргументованими. Вони базуються на детальному аналізі теоретичних досліджень та практичних напрацювань. Усі наведені в дисертаційній роботі таблиці змістовні, мають необхідні пояснення й уточнення.

Ґрунтовність наукових положень, висновків і практичних рекомендацій, сформульованих у дисертації, визначається комплексним аналізом нормативно-правових актів та інших офіційних документів, а також застосуванням низки загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, а саме: *історичний* (для уточнення генези формування механізмів державної політики у сфері цифровізації правового регулювання в Україні); *логічного аналізу* (під час розкриття сутності поняття «система державної політики у сфері цифровізації правового регулювання»); *порівняння* (під час узагальнення форм реалізації такої політики за кордоном); *опису* (з метою визначення суб'єктів, механізмів та інструментів державної політики у сфері цифровізації правового регулювання); *індукції* (для обґрунтування перспективних напрямків удосконалення державної політики у сфері цифровізації правового регулювання в Україні); *аналогії та синтезу* (під час обґрунтування будови комплексного механізму державної політики в цій сфері).

Об'єкт дослідження (державна політика у сфері цифровізації) і *предмет дослідження* (механізми державної політики у сфері цифровізації правового регулювання в Україні) відповідають заявленій темі. Поставлені дисертанткою завдання цілком розкривають мету дослідження.

У роботі наведено дані щодо апробації результатів на науково-практичних конференціях та впровадження методичних розробок автора у практичну діяльність органів влади.

Наукове значення дисертаційного дослідження, достовірність і новизна наукових положень

Наукове значення дисертаційного дослідження та його достовірність підтверджуються теоретичною обґрунтованістю вихідних позицій цього дослідження, апробацією його результатів під час проведення міжнародних і республіканських науково-комунікативних заходів.

До *найбільш вагомих результатів*, що характеризують наукову новизну дослідження, слід віднести такі:

- *дістало подальшого розвитку* розкриття сутності понять

«цифровізація державної політики» і «державна політика цифровізації» з позиції визначення умовних політико-цифрових «дискурсів» (підрозділ 1.1 дисертації, с. 25-40);

– *дістало подальшого розвитку* визначення структури системи державної політики у сфері цифровізації правового регулювання з акцентуванням ключової ролі інституціональних механізмів державного впливу, що охоплюють організаційні та правові (підрозділи 1.2-1.3 дисертації, с. 45-65);

– *дістало подальшого розвитку* узагальнення форм реалізації державної політики у сфері цифровізації правового регулювання за кордоном, які відзначаються дієвою регуляторною політикою, створенням єдиних цифрових платформ і єдиного цифрового простору (підрозділи 2.1, 3.2 дисертації, с. 77-95, 168-171);

– *удосконалено* визначення стану функціонування інституціональних механізмів державної політики у сфері цифровізації правового регулювання в Україні, який охарактеризовано як незадовільний і запропоновано підвищити його результативність шляхом застосування системного підходу, що передбачає уточнення факторів впливу на цю політику та будови комплексного механізму (підрозділи 2.3, 3.1 дисертації, с. 111-127, 131-135);

– *удосконалено* обґрунтування пріоритетних напрямків розвитку механізмів державної політики у сфері цифровізації правового регулювання в Україні з урахуванням позитивного закордонного досвіду в цій сфері та визначенням пропозицій щодо вдосконалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні (підрозділи 3.2-3.3 дисертації, с. 150-170);

– *уперше* запропонована інтеграційна модель розвитку державної політики в умовах цифровізації правового регулювання в Україні, що передбачає оновлення організаційно-правового й інформаційно-аналітичного забезпечення такої політики, у межах якого розроблено практичні рекомендації (підрозділ 3.1 дисертації, с. 135-145).

У сукупності отримані наукові результати на концептуальному рівні вирішують важливе для фундаментальної науки науково-прикладне завдання, що полягає в системному аналізі стану забезпечення належної реалізації державної політики у сфері цифровізації правового регулювання, а також розроблені нових підходів до вирішення проблемних питань у цій сфері та науково-прикладні рекомендації щодо розвитку інституціональних механізмів державної політики України у сфері цифровізації правового регулювання.

Практичне значення одержаних результатів дослідження

Значну кількість концептуальних положень дисертаційної роботи було доведено до рівня практичних пропозицій. Акти щодо впровадження результатів дисертаційного дослідження в діяльність органів державної влади та навчальний процес, підтверджують теоретичну значущість і практичне значення дисертації. Відзначимо, що результати дослідження впроваджено у практичну діяльність: Сумської обласної державної адміністрації (довідка про впровадження № 01-49/11801 від 19.11.2018 р.).

Результати проведеного дисертантом дослідження використовувалися також у навчальному процесі НУЦЗУ України при викладанні навчальних дисциплін здобувачам вищої освіти кваліфікаційного рівня «магістр» (акт № 2 від 21.09.2020 р.).

Викладені в дисертації пропозиції можуть бути використані органами публічної влади та місцевого самоврядування в процесі формування та реалізації публічної політики на всіх рівнях, науковцями та науково-педагогічними працівниками закладів вищої освіти в процесі викладання навчальних дисциплін суспільно-політичного та правового блоку.

Застосування в практичній діяльності наукових положень дисертації сприятиме підвищенню дієвості й ефективності публічного управління, значно підвищить спроможність держави дієво реагувати на виклики сучасного швидкозмінного соціального середовища та слугуватиме основною подальшої демократизації управлінських процесів у сфері цифровізації та гарантування прав і свобод громадян в Україні.

Оцінка повноти викладення дослідження в опублікованих роботах

Теоретичні положення й практичні рекомендації, що сформульовані в дисертаційній роботі, достатньою мірою відображені в публікаціях автора. Результати дисертаційного дослідження висвітлено в 10 наукових працях, з яких: 1 колективна монографія, 4 статті у вітчизняних наукових фахових виданнях, 1 стаття у зарубіжному спеціалізованому науковому виданні; 4 тез доповідей на міжнародних і республіканських конференціях. Результати, висновки та рекомендації дисертаційної роботи є особистим досягненням автора. Персональний внесок автора в спільну наукову роботу зазначено у переліку опублікованих праць за темою дисертації.

Ідентичність змісту автореферату й основних положень дисертації

Аналіз змісту дисертації та її автореферату підтверджує ідентичність структури, логіки викладання матеріалу, відповідність основних положень і висновків за розділами. Зміст автореферату дисертації, основних положень та висновків самої роботи є ідентичним.

Оформлення дисертації та її автореферату здійснено відповідно до чинних вимог МОН України.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Дисертаційне дослідження Микитюк Ю.М., як і будь-яка наукова робота відповідного кваліфікаційного спрямування, містить у собі певні дискусійні положення, що потребують більш детального опрацювання та пояснення, а саме:

1. У дисертації досить повно обґрунтовані пріоритети розвитку вітчизняної державної політики України у сфері цифровізації правового регулювання (с. 170-180). Це дозволило автору визначити напрямки її вдосконалення. Однак робота лише виграла б, якби її автор у порівняльно-узагальнюючій таблиці представив ці пріоритети, додавши критерії оцінювання результатів їхньої реалізації на тому чи іншому етапі реалізації державної політики в зазначеній сфері.

2. У першому та третьому розділах дисертації здійснено ґрунтовне дослідження заходів державної політики у сфері цифровізації правового регулювання (с. 37-38, 177-180). Уважаємо, що доцільно об'єднати деякі частини цих підрозділів дисертації, дещо звузивши коло наукового пошуку.

3. Дисертант слушно вказує на значну кількість фактів недосконалості роботи вітчизняних органів державної влади у сфері реалізації державної політики України у сфері цифровізації (підрозділи 2.2 і 2.3). На нашу думку, робота тільки б виграла, якби її автор дещо більше зосередив увагу на аналізі цієї інституціональної практики, зокрема, яких сфер суспільної життєдіяльності вона найбільше стосується, які це має наслідки для держави та суспільства. Крім того, потребує посилення статистично-аналітична частина цих підрозділів дисертації.

4. На наш погляд, потребує доповнення пункт наукової новизни «удосконалено», що стосується визначення стану функціонування механізмів державної політики України у сфері цифровізації правового регулювання. Уважаємо, що доречно конкретизувати етапи функціонування цих механізмів.

5. На наше переконання, у вступі дисертації слід спочатку навести закордонних учених, які займалися проблематикою дослідження, а вже потім вітчизняних.

Висловлені зауваження носять переважно рекомендаційний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи. Вони не знижують наукової й практичної цінності отриманих результатів, які є обґрунтованими та достовірними, а окреслюють напрямки подальших наукових розробок.

Загальний висновок по дисертаційній роботі

На підставі зазначеного вище можемо стверджувати, що дисертаційна робота Микитюк Ю.М. є самостійним, завершеним науковим дослідженням, що вирішує важливу наукову проблему щодо концептуалізації теоретичних засад, визначення генези та розробки пріоритетних напрямів удосконалення механізмів державної політики України у сфері цифровізації правового регулювання.

Запропоновані дисертантом пропозиції та практичні рекомендації здатні позитивно впливати на формування сучасних наукових пошуків і практичну діяльність органів влади, що є фактичним внеском у подальший розвиток теорії й практики публічного управління.

Ураховуючи актуальність, новизну, теоретичну й практичну значущість одержаних дисертантом наукових результатів, їхню обґрунтованість і достовірність, практичну спрямованість висновків, вважаю, що дисертаційна робота Микитюк Ю.М. на тему «Механізми державної політики у сфері цифровізації правового регулювання в Україні» є закінченою науковою працею й відповідає вимогам положення про «Порядок присудження наукових ступенів» (п. 11 – 14), а її автор – Микитюк Юлія Миколаївна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління.

Офіційний опонент –

**викладач кафедри менеджменту, бізнесу
та професійних комунікацій Навчально-
наукового інституту «Каразінський
банківський інститут», к.н.держ.упр.**

О.І. Громико

